

Vogels van de Nederlandse Rode Lijst

Aflevering 6: de Engelse Kwikstaart - bloembollenliefhebber

Tom Loorij

Toen ik laatst eens de hele lijst van 78 Rode Lijst-soorten doorliep, stelde ik bij mijzelf vast dat ik vrijwel al die soorten wel eens in mijn leven gezien had. En de soorten die ik dan weliswaar niet in Nederland zelf had gezien, kwam ik wel tegen op één van mijn buitenlandse vogelreizen. Er waren slechts enkele uitzonderingen. Eén daarvan is de Engelse Kwikstaart. Vroeger moesten we Engelse Gele Kwikstaart zeggen, tegenwoordig wordt die als een aparte soort beschouwd. Ik denk dat er best wel meer lezers met mij de soort ook nog nooit hebben gezien. Want het enige broedgebied van de Engelse Kwikstaart ligt tegenwoordig in de bollenvelden rond Noordwijk, dus als je in het oosten of zuiden van het land woont, moet je wel een eindje reizen. Tenzij je natuurlijk een verstokte Engelandvaarder bent en ieder voorjaar naar Engeland afreist.

Een lastige soort om te ontdekken

Curieus is dat de soort pas in de jaren zeventig van de vorige eeuw als broedvogel in Nederland werd ontdekt. Voor die tijd was hij eigenlijk niet als zodanig bekend, terwijl het zeker is dat hij toen ook al als broedvogel aanwezig was en waarschijnlijk veel algemener dan heden ten dage.

Aan de andere kant ook weer niet zo heel gek, want welke rasvogelaar belt op vrijdagavond nou zijn andere vogelvrienden op met de vraag: 'Zullen we morgenochtend eens lekker gaan vogelen in de Keukenhof en omgeving, kunnen we meteen van de mooie bloeiende bollenvelden genieten?'

En daar zit hem dus nou net de kneep: de Engelse Kwikstaart houdt zich alleen op in de akkerlanden en vooral de bollenvelden en daar gaan we bij voorkeur niet vogelen. Je zal hem niet in grasland aantreffen zoals de Gele Kwikstaart. Dit overigens in tegenstelling tot Groot-Brittannië waar hij zich geheel gedraagt als bij ons de Gele Kwikstaart en waar hij vochtige graslanden preferereert.

En dan komt er nog een complicatie bij: je kan eigenlijk alleen maar met 100% zekerheid de aanwezigheid van een Engelse Kwikstaart bepalen aan de hand van een mannetje in broedkleed. Dan doet die zijn wetenschappelijke naam *Motacilla flavissima* (meest gele kwikstaart) alle eer aan omdat ook zijn kop helemaal geel is in tegenstelling tot de 'gewone' die een grijze kop heeft.

Buiten het broedseizoen is hij niet te onderscheiden van onze Gele Kwikstaart en de vrouwtjes en jongen van beide soorten zijn in het veld al helemaal niet te onderscheiden.

Drastische achteruitgang

Op het hoogtepunt in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw bedroeg de totale populatie tweehonderd tot driehonderd

De populatie van de Engelse Kwikstaart in Nederland is dramatisch gedaald, van enkele honderden paren naar slechts enkele tientallen.

Foto: H. Bokhorst.

paar. De soort kwam verspreid voor over de kustgebieden van Noord- en Zuid-Holland en Zeeland. Daarna verdween hij langzamerhand als regelmatige broedvogel uit Noord-Holland en Zeeland tot alleen de populatie rond Noordwijk overbleef. Rond 2000 was bijvoorbeeld de enige andere vaste populatie op Goeree-Overflakkee geheel verdwenen. Broedgevallen elders in het land zijn sporadisch en nooit blijvend. Rond de eeuwwisseling bedroeg het aantal zo'n veertig tot tachtig paar. Daarvan zijn er volgens schattingen van Sovon tussen 2013-'15 nog maar tien tot twintig paar over. De achteruitgang is dus ontstellend hard gegaan en de afname bedraagt dus 95% ten opzichte van vroeger. De Engelse Kwikstaart staat dan ook als 'kwetsbaar' te boek.

De reden van deze achteruitgang is niet geheel duidelijk. Het areaal bloembollenteelt heeft zich in die jaren alleen maar uitgebreid. De steeds intensievere en dynamische manier waarop de bollen worden geteeld en het hoge bestrijdingsmiddelengebruik spelen zeker een rol. Daarnaast zijn er meer kassen gekomen in

De Engelse Kwikstaart houdt zich alleen op in de akkerlanden en vooral de bollenvelden en daar gaan we bij voorkeur niet vogelen.

dat gebied wat ook ten nadele van deze soort heeft gewerkt. Het allerbelangrijkst is echter dat op de Britse eilanden de soort door de intensivering van de landbouw vooral de laatste tijd sterk is afgenomen. Hierdoor is de influx vanuit dit gebied sterk verminderd.

Voorzichtig optimisme komt echter uit Frankrijk. Daar neemt langs de westkust de populatie juist toe. Wellicht dat deze vogels voor wat aanwas van de Nederlandse broedvogels kunnen zorgen.

■ T.P.J. Loorij, Rozentuin 31, 2272 XA Voorburg, e-mail: tloorij@xs4all.nl.